

Гринчак Н. А.,
*кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри менеджменту,
маркетингу та публічного управління;
Національна академія статистики, обліку та аудиту, м. Київ*

ЦИРКУЛЯРНА ЕКОНОМІКА – ЦІЛІСНИЙ ПІДХІД ДО СТІЙКОГО РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМСТВА

Циркулярна економіка – це цілісний підхід до стійкого розвитку, метою якого є мінімізація витрат і максимальне використання ресурсів. Він включає в себе розробку продуктів, процесів і систем з акцентом на всі стратегії, що ведуть до рециркуляції матеріалів у нові виробничі цикли або потоки, щоб можна було використати їх найвищу цінність і максимальну кількість циклів [1].

Європейська агенція довкілля (European Environment Agency) визначає, що циркулярна економіка спрямована на те, щоб матеріали та продукти використовувалися якомога довше, витягуючи з них максимальну цінність під час використання та переробляючи їх наприкінці життєвого циклу. З точки зору циркулярної економіки та низьковуглецевої економіки досягнення більш замкнутого використання матеріалів є ключем до підвищення ефективності використання ресурсів та допомагає знизити попит на первинні матеріали [2, с. 214].

Враховуючи, що рівень циркулярної економіки у світовій економіці становить лише 7,2 % [3], необхідність для компаній у покращенні своєї циркулярної ефективності є більш важливою, ніж будь-коли. Дослідження показали, що циркулярна економіка може скоротити до 2050 року до 40% поточні глобальні викиди парникових газів і зупинити та навіть повернути назад втрату природи [4].

Основні поточні напрями діяльності для підвищення циркулярної ефективності підприємств включають, наприклад, здатність компаній оцінювати свій вплив на зовнішнє середовище, рішення циркулярної економіки для різних секторів та системні зрушення для компаній [5]. Рішення циркулярної економіки можуть сприяти пом'якшенню наслідків зміни клімату, скороченню втрати біорізноманіття та загального надмірного споживання природних ресурсів, включаючи, наприклад, нові бізнес-моделі для продовження життєвого циклу продукції та підтримки обігу матеріалів протягом максимального періоду часу.

Ключові базові підходи до просування циркулярної економіки включають [3]:

- скорочення видобутку первинної сировини (менше використання);
- більш тривале та краще використання існуючих матеріалів (використовувати довше);
- ширше використання вторинних матеріалів (використання повторно);
- заміна викопного палива відновлюваними джерелами енергії та токсичних матеріалів регенеративними матеріалами (зробити чистими).

Варто зауважити, що ці підходи тісно пов'язані з дизайном продукту, його функціональним використанням та етапами завершення терміну служби.

Окрім того, розвиток циркулярної економіки може сприяти інноваціям, пов'язаним з промисловістю (наприклад, стійке та ефективне використання ресурсів); стійкому виробництву та споживанню (наприклад, прийняття компаніями стійких практик, включаючи інтеграцію інформації про стійкий розвиток у їх цикли звітності, стійке та ефективне використання природних ресурсів, рішення щодо продовження життєвого циклу товарів та скорочення відходів за допомогою запобігання, скорочення, переробки та повторного використання); діяльності щодо боротьби зі зміною клімату (наприклад, скорочення викидів); та підтримці більш стійкого життя на суші (наприклад, стійке управління та використання лісів та пов'язаних з ними ресурсів).

На національному рівні мета циркулярної економіки полягає в тому, щоб створити вуглецево-нейтральне суспільство, і очікується, що її просування вплине на вирішення проблем зміни клімату, втрати біорізноманіття та надмірного використання природних ресурсів.

Для компаній, як і для окремих галузей в цілому, дуже важливо як управляти, так і оцінювати, тому що зазвичай дуже важко управляти тим, що не можна виміряти/оцінити. Наприклад, було визнано, що оцінка стійкості необхідна для управління галузями та підприємствами, враховуючи як сталий розвиток, так і екологічну, соціальну та економічну стійкість [6]. Однак не менш важливо будувати промислові операції та стратегії компанії на основі деяких ключових принципів, таких як 10R, щоб забезпечити всебічне та збалансоване просування циркулярної економіки. Циркулярна економіка значною мірою орієнтована на використання ресурсів, приділяючи особливу увагу підтримці максимально можливої економічної цінності матеріалів, компонентів і продуктів, беручи до уваги можливість мінімізувати вплив на довкілля.

Дуже важливим є визначення цілей та індикаторів для оцінки впровадження циркулярної економіки на рівні компанії. Набір показників, який може бути застосований до циклічних бізнес-моделей, спрямованих на охоплення інновацій, пов'язаних із циркулярною економікою, може базуватися, наприклад, на стійкості, принципах циркулярної економіки та циклічній бізнес-моделі (наприклад, бізнес-модель Canvas) [7].

Загалом компанії повинні розуміти свою роль і контролювати свою діяльність, оскільки вони є головними учасниками руху до циркулярної економіки.

Індикатори циркулярності для компаній повинні бути всеосяжними (тобто охоплювати характеристики циркулярної економіки на рівні компанії), застосовуватись до різних типів галузей промисловості та бути легко адаптованими. Показники циркулярності можуть допомогти підприємствам виміряти ознаки циркулярності їхньої організації, продукту чи ланцюжка створення вартості; створити інформацію для просування більш циркулярних і стійких бізнес-моделей; створити обізнаність про можливості циркулярної економіки для інноваційних продуктів із залученням зацікавлених сторін, постачальників, співробітників і клієнтів; шукати та визначати рішення, які

працюють для їхньої сфери діяльності; оцінити потенціал рішень; створити бізнес-кейси для забезпечення масштабування реалізації; і відстежувати та звітувати про прогрес у впровадженні рішень і загальному кругообігу.

Список використаних джерел

1. Ramos A. Afterword for the Special Issue. “Circular Economy Strategies for Sustainable Development: Applications and Impacts”. *Sustainability*. 2024. №16. P. 311. <https://doi.org/10.3390/su16010311>
2. The European environment - state and outlook 2020. Knowledge for transition to a sustainable Europe. European Environment Agency. 2020. 499 p.
3. Circle Economy. The Circularity Gap Report 2023. *Circle Economy: Amsterdam, The Netherlands*. 2023. pp. 1–64. URL: https://assets-global.website-files.com/5e185aa4d27bcf348400ed82/63ecb3ad94e12d3e5599cf54_CGR%202023%20-%20Report.pdf
4. Accelerating the circular economy: WBCSD releases updated circularity metrics to measure climate and nature impact. URL: <https://www.wbcsd.org/Programs/Circular-Economy/Metrics-Measurement/News/Accelerating-the-circular-economy-WBCSD-releases-updated-circularity-metrics-to-measure-climate-and-nature-impact>
5. World Circular Economy Forum 2023; Sitra: Helsinki, Finland. 2022. URL: <https://wcef2023.com/>
6. Lerwen L., Ramakrishna S. Introduction and overview. In *An Introduction to Circular Economy*, 1st ed.; Lerwen L., Ramakrishna S., Eds.; Springer: Singapore. 2021. pp. 1–16.
7. Rossi E., Bertassini A.C., Ferreira C.S., do Amaral W.A.N., Ometto A.R. Circular economy indicators for organizations considering sustainability and business models: Plastic, textile and electro-electronic cases. *Journal of Cleaner Production*. 2020. №247. P.119137.